Zbirka odločb sodne prakse

SKLEP SODIŠČA (šesti senat)

z dne 1. septembra 2021 *

„Predhodno odločanje – Člen 53(2) Poslovnika Sodišča – Člen 267 PDEU – Namestnik notarja – Pojem ‚sodišče‘ – Merila – Nedopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe“

V zadevi C-387/20,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložil Zastępca notarialny w Krapkowicach (namestnik notarja, ki opravlja dejavnost v Krapkowicah, Poljska) z odločbo z dne 3. avgusta 2020, ki je na Sodišče prispela 12. avgusta 2020, v postopku, ki ga je sprožila

OKR,

SODIŠČE (šesti senat),

v sestavi L. Bay Larsen, predsednik senata, C. Toader (poročevalka), sodnica, in M. Jääskinen, sodnik,

generalni pravobranilec: M. Campos Sánchez-Bordona,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da odloči z obrazloženim sklepom v skladu s členom 53(2) Poslovnika Sodišča,

sprejema naslednji

Sklep

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 22 in 75 Uredbe (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL 2012, L 201, str. 107, v nadaljevanju: Uredba o dedovanju).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru postopka, ki ga je OKR, ukrajinska državljanka, ki prebiva na Poljskem in je solastnica stanovanjske nepremičnine na ozemlju te države članice, sprožila zoper odklonitev Zastępca notarialny w Krapkowicach (namestnik notarja, ki opravlja dejavnost

* Jezik postopka: poljščina.

v Krapkowicah, Poljska) (v nadaljevanju: namestnik notarja), da sestavi notarsko overjeno oporoko, ki bi vsebovala določbo, na podlagi katere bi bilo pravo, ki se uporablja za dedovanje v sporu o glavni stvari, ukrajinsko pravo.

Pravni okvir

Uredba o dedovanju

3 Člen 22 Uredbe o dedovanju, naslovljen „Izbira prava“, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Oseba lahko za pravo, ki ureja celotno dedovanje po njej, izbere pravo države, katere državljanstvo ima v času izbire ali ob smrti.

Oseba, ki ima več državljanstev, lahko izbere pravo katere koli od držav, katerih državljanstvo ima v času izbire ali ob smrti.

2. Izbira prava se izrecno navede v izjavi, ki ima obliko razpolaganja za primer smrti, ali pa jasno izhaja iz določil takšnega razpolaganja.“

4 Člen 75 te uredbe, naslovljen „Razmerje do veljavnih mednarodnih konvencij“, v odstavku 1 določa, da „[t]a uredba ne vpliva na uporabo mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so ena ali več držav članic v času sprejetja te uredbe in ki se nanašajo na zadeve, urejene s to uredbo“.

Poljsko pravo

5 Člen 81 ustawa Prawo o notariacie (zakon o uvedbi zakona o notariatu) z dne 14. februarja 1991 (Dz. U. št. 22, pozicija 91) v različici, ki se uporablja v postopku v glavni stvari (v nadaljevanju: zakon o notariatu), določa, da mora „[n]otar […] odkloniti sestavo protipravnih notarskih listin“.

6 Člen 82 tega zakona določa:

„Oseba, ki se ji odkloni sestava notarske listine, je obveščena o pravici do pritožbe zoper to odklonitev in načinih njenega izvrševanja. Ta oseba lahko v enem tednu od datuma odklonitve sestave notarske listine pisno zahteva, naj se sestavi in se ji pošlje obrazložitev odklonitve. Notar v enem tednu od datuma prejema te zahteve sestavi obrazložitev.“

7 Člen 83 navedenega zakona določa:

„1. Vsaka zainteresirana oseba lahko v enem tednu od datuma, ko ji je bila vročena obrazložitev odklonitve, ali – če v predpisanem roku ni zahtevala, naj se ji vroči obrazložitev odklonitve – od datuma, ko je bila obveščena o odklonitvi, vloži pritožbo zoper odklonitev sestave notarske listine pri Sąd Okręgowy [(regionalno sodišče, Poljska)] v kraju sedeža notarske pisarne, ki je odklonila sestavo notarske listine. Pritožba se vloži prek navedenega notarja.

1a. Notar iz odstavka 1 se mora na pritožbo odzvati v enem tednu in pri sodišču poleg pritožbe predložiti svoje stališče, ki ga vroči tudi zainteresirani osebi, razen če je že sestavil obrazložitev odklonitve in jo vročil tej osebi.

1b. Sodišče preuči pritožbo na obravnavi, pri čemer ustrezno uporabi določbe Kodeks postępowania cywilnego (zakonik o pravdnem postopku) v zvezi z nepravdnimi postopki.

2. Če notar meni, da je pritožba upravičena, lahko sestavi notarsko listino; v tem primeru se na pritožbo ne odzove.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

8 Oseba OKR je namestnika notarja prosila za sestavo notarsko overjene oporoke, ki bi vsebovala določbo, na podlagi katere bi bilo pravo, ki se uporablja za dedovanje v sporu o glavni stvari, ukrajinsko pravo.

9 Zadevni namestnik notarja je na podlagi členov 22 in 75 Uredbe o dedovanju ter Umowa bilateralna o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych (dvostranski sporazum med Poljsko in Ukrajino o pravni pomoči in pravnih odnosih v civilnih in kazenskih zadevah) z dne 24. maja 1993 sestavo take listine odklonil.

10 Oseba OKR je v skladu s členom 83(1) zakona o notariatu prek namestnika notarja pri Sąd Okręgowy w Opolu (regionalno sodišče v Opolah, Poljska) vložila pritožbo zoper odklonitev sestave notarske listine.

11 V okviru tega postopka namestnik notarja trdi, da mora najprej preveriti svojo odločitev o odklonitvi, s katero je ugotovil, da je zahtevana notarska listina protipravna. Vendar navaja, da tega preverjanja ne more opraviti učinkovito, če v zadevi, katere glavni predmet je kot v obravnavanem primeru razlaga prava Unije, ne more vložiti predloga za sprejetje predhodne odločbe pri Sodišču.

12 V zvezi s svojo opredelitvijo kot „sodiščem“ v smislu člena 267 PDEU namestnik notarja v bistvu trdi, da je nepristranski in neodvisen organ v razmerju do strank, ki od njega zahtevajo sestavo notarske listine, da je pravno varstvo, ki ga zagotavlja, zavezujoče in da je tudi preverjanje, ki ga opravi glede svoje odklonitve sestave notarske listine, po naravi stalno.

13 V teh okoliščinah je namestnik notarja prekinil odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložil ti vprašanji:

„1. Ali je treba člen 22 [Uredbe o dedovanju] razlagati tako, da je tudi oseba, ki ni državljan Evropske unije, upravičena izbrati svoje nacionalno pravo kot pravo, ki ureja vse zadeve v zvezi z dedovanjem?

2. Ali je treba člen 75 v povezavi s členom 22 [Uredbe o dedovanju] razlagati tako, da v okoliščinah, v katerih dvostranski sporazum med državo članico in tretjo državo ne ureja izbire prava v primeru dedovanja, ampak določa pravo, ki se uporablja za dedovanje, državljan te tretje države s prebivališčem v državi članici, ki jo ta dvostranski sporazum zavezuje, lahko izbere pravo?

Predvsem pa:

– ali mora dvostranski sporazum s tretjo državo izrecno izključevati izbiro določenega prava in ne zgolj z uporabo objektivnih povezovalnih dejavnikov urejati dedno zakonodajo, da bi se štelo, da imajo njegove določbe prednost pred členom 22 [Uredbe o dedovanju]?

– ali je svoboda izbire dednega prava in s tem določitve edinega veljavnega prava– vsaj v obsegu, ki ga je zakonodajalec Unije določil v členu 22 [Uredbo o dedovanju] – eno od načel pravosodnega sodelovanja v civilnih in gospodarskih zadevah v Evropski uniji, ki ga ni mogoče kršiti niti v primeru uporabe dvostranskih konvencij s tretjimi državami, ki imajo prednost pred [Uredbo o dedovanju]?“

Postopek pred Sodiščem

14 Predsednik Sodišča je z odločbo z dne 2. oktobra 2020, sprejeto na podlagi mnenja generalnega pravobranilca in sodnika poročevalca, namestniku notarja poslal zahtevo za informacije. V tej zahtevi je bil namestnik notarja pozvan, naj pojasni nekatere elemente v zvezi s svojimi nalogami v okviru postopka, ki je predmet spora o glavni stvari, da bi se ugotovilo, ali ima v obravnavnem primeru status „sodišča“ v smislu člena 267 PDEU.

15 Namestnik notarja je v odgovoru z dne 16. oktobra 2020 glede svojega statusa tretje osebe pred Sąd okręgowy (regionalno sodišče) navedel, da v okviru navedenega postopka stranki nista opredeljeni kot „tožeča stranka“ in „tožena stranka“, ampak kot „stranki v postopku“. V zvezi s tem, ali se notarju priznava status „stranke v postopku“ ali ne, naj bi se praksa razlikovala glede na različna regionalna sodišča in glede na različne sestave istega oddelka na teh sodiščih. Namestnik notarja vsekakor trdi, da tudi če sodišče notarju prizna status „stranke v postopku“, bi imel notar tudi vlogo, ki jo narekuje njegov status člana „poklica, ki temelji na zaupanju javnosti“, poleg tega pa bi moral ravnati v javnem interesu ter biti neodvisen in nepristranski.

16 V zvezi s svojo notranjo neodvisnostjo in statusom „tretje osebe“ v razmerju do organa, ki sprejme odločbo, zoper katero se lahko vloži pravno sredstvo, namestnik notarja ob opiranju na sodbo z dne 21. januarja 2020, Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17, točka 61), in sodbo z dne 16. septembra 2020, Anesco in drugi (C-462/19, EU:C:2020:715, točka 40), navaja, da v nobeni fazi izvajanja preventivne pristojnosti ne obravnava zadeve, v okviru katere bi bil stranka v postopku, in da v nobenem trenutku nima lastnega interesa za rešitev te zadeve, saj kršitev obveznosti nepristranskosti pomeni resno disciplinsko kršitev. Šlo naj bi namreč za dodatne postopke varstva pravne države, ki organa, pristojnega za zadevo, ne postavljajo na isto raven kot stranke v postopku.

17 Namestnik notarja poleg tega trdi, da tudi če se načelo proste izbire notarja za sestavo notarske listine uporablja za stranke v zapuščinskem postopku, bi morala biti pritožba zoper morebitno odklonitev notarja, da sestavi zahtevano listino, nujno vložena pri notarju, ki je odklonil sestavo te listine in ki mora sprejeti ukrepe iz člena 83(1a) in (2) zakona o notariatu.

Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe

18 V skladu s členom 53(2) svojega poslovnika lahko Sodišče, če očitno ni pristojno za odločanje o zadevi ali če je predlog ali pravno sredstvo očitno nedopustno, po opredelitvi generalnega pravobranilca kadar koli odloči z obrazloženim sklepom, ne da bi nadaljevalo postopek.

19 To določbo je treba uporabiti v tej zadevi.

20 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je postopek, uveden s členom 267 PDEU, instrument sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, zaradi česar prvo zagotavlja drugim razlago prava Unije, ki jo potrebujejo za rešitev spora, ki ga obravnavajo (sklep z dne 25. aprila 2018, Secretaria Regional de Saúde dos Açores, C-102/17, EU:C:2018:294, točka 23 in navedena sodna praksa).

21 Iz tega izhaja, da mora biti predložitveni organ za to, da bi Sodišču lahko predložil vprašanje v okviru predhodnega odločanja, „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, kar mora preveriti Sodišče.

22 Sodišče pri presoji vprašanja, ali je predložitveni organ „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, ki je izključno vprašanje prava Unije, upošteva vse elemente, kot so zakonska podlaga organa, njegova stalnost, obveznost njegove sodne pristojnosti, kontradiktornost postopka, njegova uporaba pravnih pravil in njegova neodvisnost (sodba z dne 16. februarja 2017, Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2017:126, točka 27 in navedena sodna praksa).

23 Poleg tega je za ugotovitev, ali je treba zadevni nacionalni organ opredeliti kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, treba preučiti specifično naravo različnih nalog, ki jih opravlja v posebnem normativnem okviru, v katerem Sodišču predloži vprašanje, da se preveri, ali pred takim organom poteka spor in ali odloča o postopku, ki bo pripeljal do izdaje sodne odločbe (glej v tem smislu sodbo z dne 16. februarja 2017, Margarit Panicello, C-503/15, EU:C:2017:126, točka 28 in navedena sodna praksa).

24 Kadar predložitvenemu organu ni treba odločati o sporu, tudi če izpolnjuje druge pogoje, ki se upoštevajo v sodni praksi Sodišča, ni mogoče šteti, da opravlja sodno funkcijo (sodba z dne 14. junija Salzmann, C-178/99, EU:C:2001:331, točka 15, in sklep z dne 24.marca 2011, Bengtsson, C-344/09, EU:C:2011:174, točka 19 in navedena sodna praksa).

25 V obravnavani zadevi pa je iz vseh elementov, vloženih v spis, razvidno, da namestniku notarja ni treba odločati o sporu in izdati sodne odločbe, tako da ne opravlja sodnih funkcij.

26 Na podlagi člena 81 zakona o notariatu mora namreč notar presoditi zakonitost notarske listine, katere sestava se od njega zahteva, in če meni, da ta listina ni skladna z zakonodajo, odkloni njeno sestavo. V skladu s členom 83(1) je mogoče zoper to odklonitev prek notarja, ki je sprejel odločitev o odklonitvi, vložiti pritožbo pri rednem sodišču. V tej prvi fazi postopka ima notar pristojnost, da preveri svojo odločitev o odklonitvi.

27 Kot izhaja iz člena 83(1a) in (2) zakona o notariatu in kot je poljska vlada potrdila v pisnem stališču, notar v okviru postopka, začetega zoper njegovo odklonitev sestave zahtevane listine, bodisi sestavi notarsko listino, če meni, da je pritožba utemeljena, in tako popravi svojo odločitev o odklonitvi bodisi vztraja pri svojem stališču in zadevo predloži Sąd okręgowy (regionalno sodišče), da odloči o pritožbi, pri čemer temu sodišču predstavi svoje stališče.

28 Posledično navedeni notar ne sprejme nobene sodne odločbe, niti ko potrdi svojo odločitev o odklonitvi niti ko meni, da je pritožba utemeljena.

29 Kot je Evropska komisija poudarila v pisnem stališču, možnost popravka odločitve o odklonitvi nima značilnosti postopka, katerega namen je sprejetje sodne odločbe. V okviru presoje, opisane v točkah 26 in 27 tega sklepa, notar namreč preveri svojo odločitev v zvezi z zakonitostjo notarske listine, za kakršno je zaprosil vlagatelj pritožbe, vložene pri rednem sodišču, glede na trditve, ki jih ta vlagatelj navede po navedeni odločitvi o odklonitvi.

30 Ugotovitve, da na Poljskem notar ne opravlja sodne funkcije, ne ovrže dejstvo, da v skladu s poljskim procesnim pravom ta notar deluje kot organ „prve stopnje“. Kot je bilo navedeno v točki 22 tega sklepa, je vprašanje, ali je predložitveni organ „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU, izključno vprašanje prava Unije, ne da bi bilo treba upoštevati nacionalne opredelitve v zvezi s tem. Poleg tega je iz spisa razvidno, da notar pri preverjanju svoje odločitve o odklonitvi sestave notarske listine ne odloča o sporu, ampak mora znova preveriti skladnost zahteve po sestavi take listine s pogoji, ki so za sestavo zahtevane notarske listine določeni v zakonodaji. Ta vmesni postopek ima naravo upravne pritožbe, v okviru katere mora notar pred predložitvijo zadeve sodišču znova razmisliti o svoji odločitvi in po potrebi sestaviti zahtevano notarsko listino.

31 Te ugotovitve ne ovrže niti dejstvo, da Uredba o dedovanju v členu 3(2) določa, da pojem „sodišče“ v smislu te uredbe ne zajema le sodnih organov, ampak tudi vse druge organe in pravne strokovnjake, pristojne za dedne zadeve, ki izvajajo sodno funkcijo in ki izpolnjujejo pogoje iz te določbe (sodba z dne 16. julija 2020, E. E. (Sodna pristojnost in pravo, ki se uporablja za dedovanje), C-80/19, EU:C:2020:569, točka 50 in navedena sodna praksa), ker ima pojem, ki je tako opredeljen v členu 3(2) navedene uredbe, širši pomen kot isti pojem v členu 267 PDEU.

32 Poleg tega notar pri preverjanju svoje odločitve o odklonitvi nima statusa „tretje osebe“ v razmerju do organa, ki je sprejel odločbo, zoper katero je vložena pritožba, kar je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča (sodbi z dne 21. januarja 2020, Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, točka 62 in navedena sodna praksa, in z dne 16. septembra 2020, Anesco in drugi, C-462/19, EU:C:2020:715, točka 37 in navedena sodna praksa) odločilno za to, da je zadevni organ lahko opredeljen kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU. Tej razlagi ne nasprotuje dejstvo, da ima notar po mnenju namestnika notarja, tudi kadar sodišče, ki odloča o zadevi, notarju prizna status „stranke v postopku“, vlogo člana poklica, ki temelji na zaupanju javnosti, tako da mora ravnati v javnem interesu.

33 Poleg tega v zvezi s trditvijo namestnika notarja glede tega, da bi lahko notar nalogo preverjanja, ki mu je dodeljena, učinkovito opravil samo, če bi v zadevi, katere glavni predmet je uporaba prava Unije, lahko postavil vprašanje za predhodno odločanje, iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je zaradi obstoja pravnih sredstev zoper odločbe vsekakor mogoče zagotoviti učinkovitost mehanizma postopka predhodnega odločanja iz člena 267 PDEU in enotnost razlage prava Unije, ki jo ta določba Pogodbe zagotavlja (glej v tem smislu sodbo z dne 31. januarja 2013, Belov, C-394/11, EU:C:2013:48, točka 52).

34 Glede na vse zgornje preudarke namestnika notarja za namene tega predloga za sprejetje predhodne odločbe ni mogoče opredeliti kot „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU.

35 Iz tega izhaja, da je treba predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložil namestnik notarja, zavreči kot očitno nedopusten.

Stroški

36 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim organom, ta odloči o stroških.

Iz teh razlogov je Sodišče (šesti senat) sklenilo:

Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložil Zastępca notarialny w Krapkowicach (namestnik notarja, ki opravlja dejavnost v Krapkowicah, Poljska), je očitno nedopusten.

Podpisi